

Білоцерківський національний аграрний університет
Екологічний факультет
Кафедра загальної екології та екотрофології

	СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Інтегроване управління природними ресурсами ландшафтної сфери» Галузь знань – 10 Природничі науки Спеціальність – 101 Екологія Освітня програма – «Екологія»
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень.
Компонент освітньої програми:	вибіркова
Кількість кредитів ECTS / загальна кількість годин	4 кредити / 120 годин
Семестр	4
Форма контролю	іспит
Мова викладання	українська
Профайл викладача	Лавров Віталій Васильович , доктор сільськогосподарських наук, професор. vitality.lavrov@btsau.edu.ua; vitaliy.lavrov@gmail.com тел. +38095 560 28 85
Опис дисципліни	Дисципліна „Синекологічні основи діагностики антропогенних порушень природних екосистем” спрямована на формування у здобувачів знань про методичні принципи встановлення причинно-наслідкових зв'язків пошкодження природних екосистем чи їхніх компонентів різними видами діяльності людини, а також практичних умінь і навичок їх застосування з урахуванням особливостей типів екосистем та видів негативних чинників, їх комплексів.
Передумови для вивчення дисципліни	Оволодіння курсом базуються на знаннях, одержаних під час вивчення таких фундаментальних дисциплін, як «Філософія науки», «Методологія наукових досліджень в екології», «Аутекологія, демекологія, синекологія та охорона природи», «Генетичне, видове й екосистемне біорізноманіття».
Мета вивчення дисципліни	Завдання вивчення дисципліни сформувані здобувачів знань про методичні принципи встановлення причинно-наслідкових зв'язків пошкодження природних екосистем чи їхніх компонентів різними видами діяльності людини.
Формат дисципліни	Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі, із застосуванням мультимедійних засобів. За необхідності (індивідуальні графіки, дистанційна форма) можуть бути використані платформи Moodle, ZOOM. Формат проведення дисципліни є змішаним: поєднання як традиційних форм навчання з елементами дистанційного навчання, так і інтерактивних навчальних технологій.
Очікувані результати навчання	ПРН01. Глибоко розуміти концептуальні принципи та методологію природничих наук, формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного

	<p>та/або комп'ютерного моделювання з метою розв'язання значущих наукових та науково-прикладних проблем екології.</p> <p>ПРН02. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.</p> <p>ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати державною та іноземною мовами з дотриманням норм академічної етики результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування, кваліфіковано відобразити результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.</p> <p>ПРН04. Розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни, дотичні до предметної області екології у закладах вищої освіти.</p> <p>ПРН06. Застосовувати сучасні інструменти та технології пошуку оброблення й аналізу інформації з проблем екології та дотичних питань, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.</p> <p>ПРН07. Мати сучасні концептуальні знання та високий методологічний рівень у сфері екології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень.</p>
<p>Структура курсу</p>	<p>Змістовий модуль 1. ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ І ЕКОЛОГІЧНИМИ ЗАГРОЗАМИ ЛАНДШАФТНОЇ СФЕРИ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтегроване екологічне управління: витоки, розвиток, зміст, вимоги 2. Проблеми та напрями застосування ландшафтно-екосистемного підходу як основи гармонізації наукових парадигм природознавства, галузевих стратегій природокористування та охорони природи 3. Оцінка екологічних загроз біорізноманіттю за рівнями управління ресурсами ландшафтно-екосистемної сфери: міжгалузевий, галузевий, регіональний та локальний рівні 4. Інтегроване управління річковими басейнами й водними ресурсами 5. Система інтегрованого захисту сільськогосподарських рослин <p>Змістовий модуль 2. ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ І ЕКОЛОГІЧНИМИ ЗАГРОЗАМИ (НА ПРИГЛАДІ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ)</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Система національних критеріїв та індикаторів збалансованого управління лісами і лісокористування в Україні 7. Сертифікація лісів України: стандарти, організація, механізми та засади функціонування 8. Напрями та механізми реалізації в Україні принципів збалансованого ведення лісового господарства 9. Програма інтегрованого управління водозбірними басейнами адміністративно-територіального таксона «область» з використанням екологічної ролі лісів

	10. Нормативно-правове забезпечення інтегрованого управління природними ресурсами в Україні (на прикладі лісової галузі)
Методи навчання	Для засвоєння дисципліни використовуються як словесні, наочні і практичні методи навчання. Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу; реалізуються через навчання на основі досліджень, посилення практичної орієнтованості та творчої спрямованості у формі комбінації лекцій, практичних занять, самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в системі Moodle, інтерактивних методів навчання, мозкового штурму, есе, круглих столів, робиться акцент на саморозвиток особистості та проблемно-орієнтоване навчання.
Політика	<p>Політика щодо академічної доброчесності: очікується, що письмові роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента (списування, відсутність посилань на використані джерела, фабрикація, фальсифікація, обман) є підставою для її незарахування викладачем.</p> <p>Політика щодо відвідування занять: очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять згідно графіку консультацій викладача. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн режимі.</p> <p>Політика щодо дедлайнів і перескладання: студенти мають дотримуватись термінів виконання усіх видів робіт.</p> <p>Політика щодо виконання завдань: позитивно оцінюється відповідальність, дисциплінованість, старанність, креативність.</p> <p>Політика оцінювання: засоби та критерії оцінювання прописані в робочій програмі дисципліни, розміщеної на платформі Е-навчання Білоцерківського НАУ (Moodle).</p>
Рекомендовані джерела інформації	<p style="text-align: center;">Рекомендовані джерела інформації</p> <p style="text-align: center;"><i>Нормативно-правова література</i></p> <p>1. Законодавство України. URL: http://www.rada.kiev.ua; http://www.nau.kiev.ua; http://www.ukrpravo.kiev.com; http://www.liga.kiev.ua.</p> <p>2. Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825</p> <p style="text-align: center;"><i>Основна література</i></p> <p>1. Агроекологія: Навч. посібник / [О.Ф.Смаглій, А.Т.Кардашов, П.В.Литвак та ін.]. К.: Вища освіта, 2006. 671 с.</p> <p>2. Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г. та ін. Стратегія сталого розвитку: Підручник / За ред. В.М. Боголюбова. Херсон: Олді-Плюс, 2012. 446 с.</p> <p>3. Голубець М.А. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / [М.А. Голубець, П.М.Гнатів, М.П.Козловський та ін.]; за ред. акад. М.А.Голубця. Львів: Вид-во «Поллі», 2007. 288 с.</p> <p>5. Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища: Наук. вісник НЛТУ. Львів: НЛТУ, 2005. Вип. 15.6. 538 с.</p>

6. Ендрес А., Квернер І. Економіка природних ресурсів. [2-е вид.]. Спб.: Пітер, 2004. 256 с.
7. Клименко М.О., Герасимчук Г.В., Клименко О.М., Клименко Л.Г. Розвитологія: Підручник. Херсон: Олді-Плюс, 2015. 280 с.
8. Клименко М.О., Клименко Л.Г. Стратегія сталого розвитку: Навч. посібник. Рівне, 2010. 267 с.
9. Клименко М.О., Клименко О.М., Клименко Л.Г. Сталий розвиток місцевих громад: Підручник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 296 с.
10. Концептуальні основи сталого розвитку агросфери: Навч. посібник / О.М. Варченко, А.С. Даниленко, Д.Ф. Крисанов та ін.; за ред. О.М. Варченко. Білоцерківський національний аграрний університет. Біла Церква, 2016. 184 с.
11. Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року / Схвалена постановою Президії УААН 13.03.2003 р., спільним наказом по Мінагрополітики України, Мінекоресурсів України. К., 2003. 30 с.
12. Коржнев М.М. Андріївський І.Д., Шеляг-Сосонко Ю.Р. та ін. Природно-ресурсний аспект розвитку України: Проект «Програма сприяння сталому розвитку в Україні». ПРООН. К.: Видавничий дім «КМ Academia», 2001. 109 с.
13. Мельник П.П. Еколого-економічні основи управління природокористуванням в агроєкосистемах. К.: ДІА, 2016. 328 с.
14. Основи екології: Підручник / Г.О.Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю. Костіков. К.: Либідь, 2005. 408 с.
15. Перга Т.Ю. Глобальна екологічна політика та Україна: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 288 с.
16. Порядок дій «Порядок денний на XXI століття» («Agenda 21»). К.: Видавництво «Інтелсфера», 2000. 359 с.
17. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М.Данилишин, С.І.Дорогунцов, В.С.Міщенко та ін. К.: РВПС України, 1999. 716 с.
18. Фурдичко О.І., В.В. Лавров, Маціборук П.В. та ін. Інформаційно-аналітична система застосування в Україні еколого-економічних механізмів інтегрованого управління лісовими ресурсами агросфери: Метод. реком. / ІА УААН. К., 2015. 32 с.. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/2011>
19. Фурдичко О.І., Стадник А.П. Основи управління агроландшафтами України; К.: Аграр, наука, 2012. 384 с.

Додаткова

1. Белорус О.Г., Лукьяненко Д.Г. Глобальные трансформации и стратегии развития. Монография. К.: Ориане, 2000. 424 с.
2. Веклич О.Формування економічного механізму сталого розвитку України (теоретико-концептуальні засади). Вісн. НАН України. 2000. № 6. С. 3–16.
3. Герасимчук З. Комплексна оцінка рівня сталого розвитку регіонів України. Економіка України. 2002. № 2. С. 34–42.
4. Голубець М.А. Екосистемологія. Львів: Поллі, 2000. 316 с.
5. Горленко І.А., Руденко Л.Г., Масюк С.Н. и др. Проблемы комплексного развития территории. К.: Наук. думка, 1994. 295 с.
6. Гринів Л.С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. 240 с.
7. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. К.: Знання України, 2002. 598 с.
8. Лавров В.В., Солодкий В.Д. Напрямки та завдання щодо запровадження принципів сталого розвитку в Північній Буковині. Наук. вісник НЛТУУ. Львів: НЛТУУ, 2005. Вип. 15.6. Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. С. 194–201.
9. Лавров В.В., Солодкий В.Д. Проект програми запровадження норм сталого розвитку у Чернівецькій області. Лісівництво і агролісомеліорація. Харків, 2006. Вип. 109. С. 69–80.

10. Методика еколого-економічної оцінки лісових ресурсів та збалансованості лісокористування за нормативами загальноєвропейської лісової сертифікації PEFC (Методичні рекомендації) / ІА УААН. Автори: В.В. Лавров, Г.В. Бондарук; упорядник В.В. Лавров. К., 2008. 40 с.

11. Методичні рекомендації щодо організації та здійснення в Україні сертифікації лісів за схемою PEFC / ІА УААН. Автори: В.В.Лавров, Г.В.Бондарук; упорядник В.В. Лавров. К., 2008. 31 с.

12. Методичні рекомендації щодо впровадження норм сталого розвитку у Буковинських Карпатах і Передкарпатті / ІА УААН. Автори: О.І. Фурдичко, В.В. Лавров, В.Д. Солодкий; упорядник В.В. Лавров. К.: ІА УААН, 2009. 51 с.

13. Наукові основи сталого розвитку агроєкосистем України. Науково-методичні основи збалансованого природокористування в агропромисловому виробництві. Т. 2: Монографія / За ред. О.І. Фурдичка. К.: ДІА, 2012. 352 с.

14. Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіттю України / [О.В.Дудкін, А.В.Єна, М.М.Коржнев та ін.]; відп. ред. О.В.Дудкін. К.: Хімджест, 2003. 400 с.

15. Паламарчук В.О., Мішенін Є.В., Коренюк П.І. Еколого-економічні та соціальні нариси з проблем природокористування: Монографія. К.: Пороги, 2004. 238 с.

16. Природно-ресурсний аспект розвитку України. Проект «Програма сприяння сталому розвитку в Україні»; кер. розд. Абіотичні ресурси І.Д.Андріївський; кер. розд. Біотичні ресурси Ю.Р.Шеляг-Сосонко. К.: Вид. дім «KM Academia», 2001. 112 с.

17. Рекомендації з формування лісової генетичної компоненти в агроєкосистемах України за ландшафтно-екологічним принципом для степової природнокліматичної зони: Метод. рекоменд. // ІА УААН. Автори: О.І. Фурдичко, Р.Р. Возняк, Г.Б. Гладун, В.В. Лавров; ІА УААН. К., 2006. 19 с.

18. Сансі М. Екологічне право ЄС. К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. 158 с.

19. Світова та європейська інтеграція / Н.А. Громадська, В. В. Дерєга. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/9.pdf>, С. 155-160.

20. Словник-довідник з агроєкології / [В.І.Бондарь, А.В.Вдовиченко, Р.Р.Возняк, В.В.Лавров та ін.]; за ред. О.І. Фурдичка. – К.: Основа, 2007. – 272 с.

21. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. Вісн. НАН України. 2002. № 2. С. 31–40.

22. Фурдичко О.І., Гладун Г.Б., Лавров В.В. Ліс у Степу: основи сталого розвитку; за наук. ред. акад. УААН О.І. Фурдичка. К.: Основа, 2006. 496 с.

23. Фурдичко О.І., Лавров В.В. Лісова галузь України у контексті збалансованого розвитку: теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційні аспекти: Монографія. К.: Основа, 2009. 424 с.

Інші інформаційні джерела

Консультації з питань сталого розвитку суспільства в Україні можна отримати в таких організаціях:

- Представництво ООН в Україні;
- Громадська організація “Інститут стійкого розвитку”;
- Центр сталого розвитку та екологічних досліджень;
- Громадська організація “Товариство сталого розвитку”.

Інтернет-ресурси

- Комісія ООН із сталого розвитку, United Nation Commission on Sustainable Development. URL: <http://www.iisd.ca/linkages/topics/csd/>
- Програма ООН з питань захисту довкілля UNEP. URL:

<http://www.unep.ch/>

- Програма ООН з розвитку UNDP (United Nation Development Program). URL: <http://sunsite.unc.edu/ucis/Sustainable.html>
- Міжнародний інститут сталого розвитку, International Institute of Sustainable Development. URL: <http://www.iisd/iisd.ca>
- Мережа організацій із сталого розвитку суспільства (ECONET). URL: <http://econet.apc.org/econet/en/issues.html>
- Інститут дослідження сталого розвитку. URL: <http://www.sdri.ubc.ca/>
- Центр сприяння сталому розвитку. URL: <http://fen.state.fl.us/fdi/>
- Центр по вивченню сталості. URL: <http://panda.org/livingplanet/lproo/>
- Центр сталого розвитку та екологічних досліджень. URL: <http://www.iapm.edu.ua>
- Теоретичні і практичні надбання із сталого розвитку суспільства публікує журнал «Sustainable Development», який виходить з 1991 року і доступний в Інтерне і і за адресою. URL: <http://lw9fd.law9.hotmail.msn.com>